

Adaptació de l'Índex per a la Inclusió de Toni Booth i Mel Ainscow

Taller de mestres d'Educació especial i equips directius: **Avançar cap a la Inclusió.**
Coordinat per l'EAP B-40 d'Esplugues durant el curs 2006-07

En aquest Taller hi han participat: M. Angeles Alvarez (CEIP Joan Maragall), Blanca Amigo (CEIP Can Vidalet), M José Borrell (Centre Pilot Sant Just Desvern), Anna Cartaña (CEIP Joan Maragall), Núria Carulla (CEIP Lola Anglada), Maria Carme Ferro (CEIP Joan Maragall), Angela Gasull (CEIP Canigó), Maria Giralt (EAP B-40), Asunción Salas (CEIP Canigó), Ana Maria Sanchez (CEIP Can Vidalet), Laura Tamayo (Escola Isabel de Villena)

[Índex per a la inclusió]

Guia per a l'avaluació i millora de l'educació inclusiva

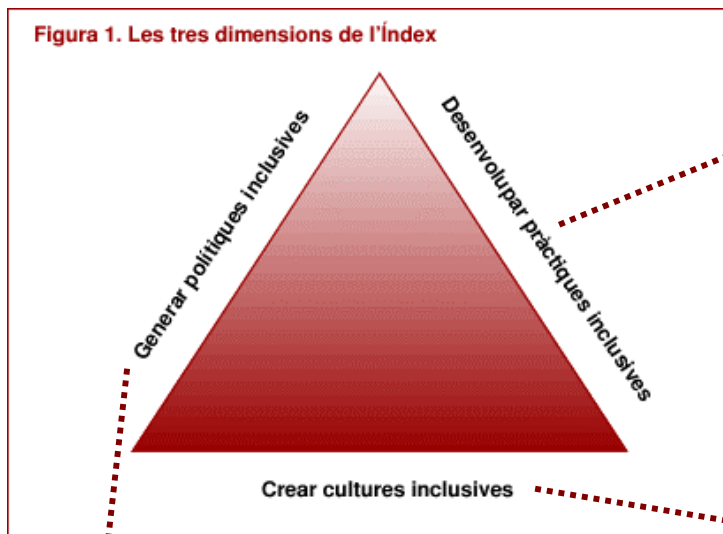
Tony Booth i Mel Ainscow

Editat i produït pel Centre for Studies on Inclusive Education (CSIE). Mark Vaughan

Document traduït i adaptat al català pel Grup de treball sobre escola inclusiva de l'Institut de Ciències de l'Educació de la Universitat de Barcelona. **Grup de treball sobre escola inclusiva** de l'Institut de Ciències de l'Educació de la Universitat de Barcelona està format per: Ester Miquel (Coordinadora), professora a la UAB i consultora de la UOC; David Duran, Professor del Departament de psicologia bàsica, evolutiva i de l'educació de la UAB; Josep Font, director d'un centre d'educació especial i professor a la Universitat de Vic i Climent Giné, Degà dels estudis de Psicologia, Ciències de l'Educació i Esports de la URLL.

Quadre 3. Les dimensions i les seccions de l'Índex

Figura 1. Les tres dimensions de l'Índex

DIMENSÍO C

Desenvolupar PRÀCTIQUES inclusives ▶

C.1 Orquestrar l'aprenentatge

C.2 Mobilitzar els recursos

Com són les pràctiques a l'aula ?

Es programa pensant que tots els alumnes puguin participar i aprenguin?

El treball a l'aula promou la comprensió i acceptació de les diferències?

S'afavoreix la col·laboració, l'aprenentatge cooperatiu i l'ajuda entre alumnes?

La disciplina es basa en el respecte mutu?

Els mestres de suport estan inclosos en la dinàmica de l'aula?

Col·laboren amb els mestres d'àrea ? Es treballa de manera compartida?

Els recursos es distribueixen equitativament tenint en compte les necessitats dels alumnes i de les diferents aules?

S'aprofiten els recursos del centre i de la comunitat?

DIMENSÍO A

Crear CULTURES Inclusives ▶

A.1 Construir comunitat

A.2 Establir valors inclusius

Crear una comunitat segura, acollidora, col·laboradora i estimulante en la qual tothom se senti valorat i que constitueixi el fonament per aconseguir els nivells més alts d'èxit per a tots els estudiants.

Desenvolupar valors inclusius, compartits entre tot el professorat, l'alumnat, els membres del Consell Escolar i les famílies.

Transmissió d'aquests valors a tots els membres nous del centre educatiu.

Els valors inclusius orienten les decisions sobre les polítiques i les pràctiques del dia a dia.

Com ens mirem els alumnes? Busquem etiquetar? Classificar? Derivar?

Busquem com ajudar-los? Com intervenim? Introduïm calma i contenció?

Potenciem les capacitats dels agents educatius implicats?

DIMENSÍO B Generar POLÍTIQUES inclusives ▶

B.1 Promoure una escola per a tothom

B.2 Organitzar el suport d'atenció a la diversitat

Assegurar que la **inclusió impregni tots els plans del centre** educatiu:

- Nomenaments i adscripcions del professorat
- Integració professorat, alumnat i famílies noves.
- Instal·lacions del centre accessibles per a tothom.
- Agrupaments dels alumnes heterogenis
- Coordinació de tots els suports i mesures per atendre els alumnes.
- Formació que té en compte l'atenció a la diversitat
- Suport psicopedagògic que afavoreix la participació de tots els alumnes a l'aula.

Totes les mesures pretenen afavorir l'aprenentatge i la inclusió: absentisme, novinqants, intimidació, expulsions...

Adaptació de l'Índex per a la Inclusió (Toni Booth i Mel Ainscow)

Taller amb mestres d'Educació especial i equips directius: **Avançar cap a la Inclusió**. Curs 2006-07

Coordinat per l'EAP B-40 d'Esplugues (T.Huguet, P. Carceller, D.Gispert, S. Guinart, D.Nogués, M.Vilella)

INDICADORS SELECCIONATS DE L'ÍNDEX PER A LA INCLUSIÓ	
A. Cultures	<p>A.1 Construir comunitat</p> <p>A.1.1. Tothom se sent acollit. A.1.3. Els professors col·laboren entre ells. A.1.4. El professorat, els alumnes i les famílies es tracten mútuament amb respecte. A.1.5. Hi ha col·laboració entre el professorat i les famílies.</p> <p>A.2 Establir valors inclusius</p> <p>A.2.1 Les expectatives són altes per a tots els alumnes. A.2.5. El professorat intenta eliminar totes les barreres a l'aprenentatge i a la participació en el centre.</p>
B. Polítiques	<p>B.1 Promoure una escola per a tothom</p> <p>B.1.2. S'ajuda el professorat nou a integrar-se al centre. B.1.5. S'ajuda l'alumnat nou a integrar-se al centre. B.1.6. El centre fa els agrupaments de l'alumnat de manera que tothom se senti valorat.</p> <p>B.2 Organitzar el suport d'atenció a la diversitat</p> <p>B.2.1. Es coordinen totes les formes de suport. B.2.4. El suport psicopedagògic s'utilitza per reduir les barreres a l'aprenentatge i a la participació de tot l'alumnat.</p>

C. Pràctiques	<p>C.1 Orquestrar l'aprenentatge</p> <p>C.1.1. Es programa pensant que tot l'alumnat aprengui. C.1.2. Les classes promouen la participació de tot l'alumnat. C.1.4. L'alumnat s'implica activament en el seu propi aprenentatge. C.1.5. Els alumnes aprenen en col·laboració. C.2.1. Les diferències entre els alumnes es fan servir com un recurs per a l'ensenyament i l'aprenentatge. C.1.6. L'avaluació fomenta el progrés i l'èxit de tot l'alumnat. C.1.8. El professorat utilitza la docència compartida. C.1.9. El professorat de suport (especialistes en Educació especial i altres mestres de suport)es preocupa de facilitar l'aprenentatge i la participació de tot l'alumnat.</p> <p>C.2 Mobilitzar els recursos</p> <p>C.2.2. L'experiència del professorat s'aprofita plenament. C.2.3. El professorat desenvolupa recursos per donar suport a l'aprenentatge i a la participació. C.2.5. Els recursos del centre es distribueixen equitativament des de la Comissió d'Atenció a la diversitat per donar suport a la inclusió.</p>
----------------------	--

A.1. Construir comunitat

Indicadors i preguntes

A.1.1. Tothom se sent acollit.

- 1) El primer contacte que les persones tenen amb el centre és cordial i acollidor?
- 2) El centre acull tot l'alumnat, fins i tot els qui presenten algun tipus de discapacitat i els que només hi són temporalment?
- 3) El centre acull totes les famílies i els altres membres de la comunitat?
- 4) El centre valora i acull les cultures locals, i els col·lectius de nova immigració per mitjà de símbols i exposicions?
- 5) Hi ha actes socials de benvinguda o de comiat de professorat i d'alumnat?
- 6) Els membres de la comunitat educativa (alumnat, professorat i família) s'identifiquen amb el projecte de l'escola?

A.1.3. Els professors col·laboren entre ells.

- 1) El professorat es tracta mútuament amb respecte, independentment del rol o de la posició que ocupen en el centre?
- 2) Les reunions de professorat (cicle, nivell, departament, claustre, comissió d'atenció a la diversitat...) són actives i efectives?
- 3) Tot el professorat d'aula i de suport està implicat en la planificació i la revisió del currículum (programacions, valoracions, avaluacions...)?
- 4) Existeix la docència compartida (dos professors a la mateixa aula) ?
- 5) El treball en equip entre el professorat, és un model per a la col·laboració dels alumnes?
- 6) El professorat se sent còmode quan es comenten problemes relacionats amb el seu treball?

A.1.4. El professorat, els alumnes i les famílies es tracten mútuament amb respecte.

- 1) El professorat s'adreça als alumnes i a les famílies respectuosament, utilitzant el nom amb què cada alumne vol que se'l conegui ?
- 2) Els alumnes tracten tot el professorat i el personal no docent amb respecte, independentment del seu estatus?
- 3) Es demana l'opinió de l'alumnat sobre com es podria millorar el centre, i s'utilitzen els seus punts de vista per millorar el centre?
L'alumnat té oportunitats (d'espai i de temps) per debatre qüestions escolars?
- 4) El professorat i l'alumnat tenen cura de l'entorn físic del centre?
- 5) Els alumnes saben què han de fer quan tenen un problema?

- 6) Els alumnes confien que es portaran a terme accions efectives per resoldre les seves dificultats?
- 7) Davant d'un conflicte entre un alumne i un professor, s'esgoten les vies de diàleg abans d'emprar sancions?

A.1.5. Hi ha col·laboració entre el professorat i les famílies.

- 1) Les famílies i el professorat es respecten mútuament ?
- 2) Les famílies creuen que hi ha una bona comunicació amb el professorat ?
- 3) Es reconeixen les pors que tenen algunes famílies d'acudir al centre i de reunir-se amb els docents, i es prenen mesures per superar-les ?
- 4) Es valoren igualment les diferents contribucions que les famílies poden fer al centre, i es cerquen estratègies per motivar aquelles que estan menys implicades?
- 5) Hi ha moltes oportunitats perquè les famílies es puguin implicar en el centre (des del suport a activitats puntuals fins a la col·laboració dins de l'aula) ?
- 6) Hi ha ocasions diverses perquè les famílies puguin comentar el progrés i les preocupacions del seu fill o filla?
- 7) El professorat té en compte i valora el coneixement que les famílies tenen dels seus fills?
- 8) El professorat afavoreix la implicació de totes les famílies en l'aprenentatge dels seus fills o filles, i els pares i mares tenen clar el que poden fer per donar suport a l'aprenentatge dels seus fills a casa?

A.2. Establir valors inclusius

Indicadors i preguntes

A.2.1. Les expectatives són altes per a tots els alumnes.

- 1) Es fomenta que tot l'alumnat tingui aspiracions altes sobre el seu aprenentatge i se'ls fa sentir que, si s'ho proposen, poden aprendre en qualsevol àrea curricular?
- 2) Es valora el rendiment dels alumnes en relació a les seves pròpies possibilitats, més que en relació al rendiment dels altres?
- 3) Es fomenta que tots els alumnes se sentin orgullosos del seu rendiment i se'ls ajuda a superar la por al fracàs?
- 4) El professorat intenta contrarestar l'ús d'estereotips o d'etiquetes que condicionen la imatge personal de determinats alumnes?
- 5) El professorat evita comparar els alumnes amb els seus germans o companys de classe?
- 6) S'eviten les comparacions entre grups-classe, entenent que qualsevol grup té grans possibilitats d'èxit?

A.2.5. El professorat intenta eliminar totes les barreres a l'aprenentatge i a la participació en el centre.

- 1) El professorat és conscient del potencial que té la seva acció educativa per prevenir i/o afrontar les dificultats de l'alumnat?
- 2) Es considera que les dificultats d'aprenentatge poden presentar-se, potencialment, en qualsevol persona i en qualsevol moment?
- 3) Es considera que les barreres a l'aprenentatge poden ser una conseqüència de l'organització, del currículum i dels enfocaments de l'ensenyament al centre?
- 4) Es reconeixen i s'afronten les barreres que sorgeixen de les diferències entre la cultura de l'escola i la familiar?
- 5) El professorat evita considerar que les barreres a l'aprenentatge i a la participació són només producte dels defectes o de les deficiències dels alumnes?

Dimensió B. Generar POLÍTIQUES Inclusives

B.1. Promoure una escola per a tothom

Indicadors i preguntes

Del B.1.2. S'ajuda el professorat nou a integrar-se al centre.

- 1) Es fa sentir al professorat nou que l'experiència i el coneixement que aporten tenen valor per al centre?
- 2) Les observacions que el professorat nou fa sobre el centre, s'escolten i es valoren, tenint en compte la informació poc contaminada que poden contenir?

B.1.5. S'ajuda l'alumnat nou a integrar-se al centre.

- 1) L'alumnat nou s'aparella amb alumnes més experimentats, quan són per primera vegada al centre?
- 2) El pla d'acollida funciona bé per als alumnes i les seves famílies, tant si s'incorporen al començament del curs escolar com en d'altres períodes?
- 3) Es prenen mesures per esbrinar si els alumnes se senten a gust després d'haver estat algunes setmanes al centre?
- 4) L'alumnat nou té clar a qui ha de buscar si es troba amb dificultats?

B.1.6. El centre fa els agrupaments de l'alumnat de manera que tothom se senti valorat.

- 1) El criteri bàsic per a construir els grups classe és l'heterogeneïtat (de gènere, capacitats, interessos...)?
- 2) El centre intenta reduir al màxim l'organització de grups segons el nivell escolar o la capacitat intel·lectual?
- 3) Quan es fan agrupaments flexibles o de nivell, hi ha plans per prevenir el descontentament dels grups més baixos i perquè l'alumnat pugui canviar de grup?
- 4) Es reorganitzen, periòdicament, els grups dins de les classes per fomentar la cohesió social entre nois i noies, i entre els diferents grups ètnics?

B.2. Organitzar el suport d'atenció a la diversitat

Indicadors i preguntes

B.2.1. Es coordinen totes les formes de suport.

- 1) Hi ha una política global per a tots els tipus de suports, coordinada a la Comissió d'Atenció a la diversitat, que és clara per a tothom?
- 2) La concepció de suport que té el centre, té en compte tots l'alumnat que ho necessiten i no es limita, exclusivament, als alumnes amb necessitats educatives especials?
- 3) Es coordinen totes les iniciatives que incideixen en el desenvolupament del caràcter inclusiu del centre (EAP, logopèdia, ELIC, suport dels serveis socials municipals...)?
- 4) Es dóna un paper important a la coordinació dels suports dins del centre, i aquesta tasca es porta a terme dins de la Comissió d'Atenció a la Diversitat?
- 5) Tots el professorat considera que és responsabilitat seva proporcionar suport als alumnes que experimenten barreres a l'aprenentatge i a la participació?
- 6) El centre facilita que es puguin fer reunions per coordinar-se els professionals del centre i els de fora?

B.2.4. El suport psicopedagògic s'utilitza per reduir les barreres a l'aprenentatge i a la participació de tot l'alumnat.

- 1) Les pràctiques d'avaluació i de suport a l'aprenentatge, formen part de la política global d'atenció a la diversitat del centre?
- 2) La intervenció psicopedagògica i l'assessorament de l'EAP es veu, principalment, com una forma de proporcionar suport més que d'avaluar i de categoritzar?
- 3) Les adaptacions curriculars proporcionen suport per a la participació en el currículum comú, i es revisen, periòdicament, amb la intenció d'incorporar l'alumnat al currículum general tan aviat com sigui possible?

- 4) Les adaptacions curriculars dels alumnes amb necessitats educatives especials, especifiquen els canvis metodològics que es necessiten perquè puguin treballar juntament amb els altres alumnes?
- 5) S'intenta que el suport que rep l'alumnat sigui, el mínim, fora de les classes ordinàries?
- 6) El professorat de suport s'incorpora a l'aula, en lloc de retirar-ne determinat alumne o alumnes?

Dimensió C. Desenvolupar PRÀCTIQUES Inclusives

C.1. Orquestrar l'aprenentatge

Indicadors i preguntes

C.1.1. Es programa pensant que tot l'alumnat aprengui.

C.1.2. Les classes promouen la participació de tot l'alumnat.

C.1.4 . L'alumnat s'implica activament en el seu propi aprenentatge.

- 1) La programació es fa pensant en l'aprenentatge de tot l'alumnat, més que no pas en impartir coneixements?
- 2) S'entén l'aprenentatge com un procés continu, més que no pas com un producte final?
- 3)) Hi ha una varietat d'activitats que inclouen la discussió, la presentació oral, l'escriptura, el dibuix, la resolució de problemes, l'ús de la biblioteca, materials audiovisuals, tasques pràctiques i tecnologia de la informació?
- 4) El professorat reconeix i té en compte l'esforç físic que exigeixen certes tasques, i el cansament que poden provocar en aquells alumnes que presenten discapacitats o malalties cròniques?
- 5) El professorat explica l'objectiu que té cada classe o unitat didàctica?
- 6) L'ambient de l'aula, l'organització i els recursos, contribueixen a un aprenentatge autònom?
- 7) S'ensenyen estratègies i procediments a l'alumnat (prendre notes de les lectures i dels llibres, organitzar el seu treball, fer resums, utilitzar de forma independent la biblioteca i Internet...)?
- 8) S'ensenya a l'alumnat la manera de revisar les proves i els exàmens, propis o dels seus companys?
- 9) Es consulta l'alumnat sobre els suports que necessiten?
- 10) Es consulta l'alumnat sobre la qualitat de les classes i es permet que elegeixin algunes activitats?

C.1.5. Els alumnes aprenen en col·laboració.

C.2.1. Les diferències entre els alumnes es fan servir com un recurs per a l'ensenyament i l'aprenentatge.

- 1) L'alumnat veu el fet d'oferir ajuda i rebre'n com una part normal de l'activitat de la classe?
- 2) S'ensenya l'alumnat a treballar en col·laboració amb els seus companys? Les activitats de grups permeten que els alumnes es reparteixin les tasques i comparteixin després el que han après?
- 3) S'utilitzen de forma sistemàtica i regular mètodes d'aprenentatge cooperatiu (tutoria entre iguals, treball d'investigació, ensenyament recíproc...)?
- 4) S'implica l'alumnat a l'hora d'avaluar-se mútuament l'aprenentatge?
- 5) Generalment, el criteri utilitzat per organitzar els grups dins de l'aula, és el principi de màxima heterogeneïtat?
- 6) Es fomenta que els alumnes comparteixin els seus coneixements, per exemple, de diferents països, regions, barris, etc., o sobre les seves històries familiars?
- 7) La capacitat de l'alumnat de proporcionar-se suport acadèmic i emocional, és reconeguda i utilitzada? Es considera que tothom té coses importants a ensenyar en virtut de la seva individualitat, independentment del seu rendiment o alteració?
- 8) Es donen oportunitats perquè els alumnes de diferents edats es donin suport mutu?

C.1.6. L'avaluació fomenta el progrés i l'èxit de tot l'alumnat.

- 1) Els informes als pares reflecteixen totes les habilitats i coneixements de l'alumnat, així com les seves afeccions i interessos?
- 2) Els resultats de les avaluacions (fins i tot les avaluacions externes) s'utilitzen per introduir canvis en les programacions i així, ajustar-les a les necessitats detectades?
- 3) L'alumnat sap que es valora el seu progrés personal, per sobre de qualsevol comparació amb el grup?
- 4) Es fa servir una varietat d'estratègies d'avaluació que permetin que tots els alumnes mostrin les seves habilitats?
- 5) L'alumnat entén per què se l'avalua? Se li proporciona feedback que informa del que ha après i del que hauria de fer a continuació?
- 6) Es potencia l'autoavaluació, la coavaluació o altres observacions de l'aprenentatge propi?

C.1.8. El professorat utilitza la docència compartida.

- 1) El professorat es reuneix per resoldre problemes conjuntament quan el progrés d'un alumne o d'un grup és motiu de preocupació?
- 2) Es duen a terme activitats de docència compartida (dos professors amb el mateix grup d'alumnes)?
- 3) Es disposa de temps per a la coordinació dels docents que treballen junts a l'aula?
- 4) La docència compartida es fa servir com una oportunitat per compartir la reflexió sobre l'aprenentatge dels alumnes?
- 5) Els professors comenten amb els companys, aspectes com ara la claredat del llenguatge a l'aula, i la participació dels alumnes en les activitats?
- 6) El professorat modifica la seva actuació a l'aula en resposta al feedback proporcionat pel company d'aula?

- 7) El professorat d'aula i el de suport, es reparteixen la feina quan treballen amb els alumnes individualment, en grups, o amb tota la classe?
- 8) Els professors que treballen junts a l'aula, constitueixen un model de col·laboració per a l'alumnat?
- 9) Els professors que treballen junts a l'aula, comparteixen responsabilitats per assegurar que tot l'alumnat hi participi?
- 10) La docència compartida es veu com un suport, tant a l'atenció a la diversitat com a la millora professional del professorat?

C.1.9. El professorat de suport (especialistes en Educació especial i altres mestres de suport)es preocupa de facilitar l'aprenentatge i la participació de tot l'alumnat.

- 1) El professorat de suport està implicat en la planificació i la revisió del currículum?
- 2) El professorat de suport pretén potenciar al màxim l'autonomia i la participació de l'alumnat a partir de la seva intervenció?
- 3) El professorat de suport fomenta l'ajut entre iguals per a aquells alumnes que mostren dificultats d'aprenentatge?
- 4) El centre promou i potencia que s'estableixin uns criteris clars sobre el treball conjunt entre el professorat d'aula i el de suport?
- 5) L'espai de l'aula s'organitza de manera que el professorat de suport pugui treballar tant en grups com individualment?
- 6) Es té en compte que alguns alumnes amb discapacitats poden necessitar l'ajut d'una altra persona (un company, un adult...), més que no pas d'un professor de suport?
- 7) La presència de més adults a l'aula, sempre es veu com una oportunitat per reflexionar sobre el currículum i sobre els enfocaments d'ensenyaments dirigits a tot l'alumnat?
- 8) Es procura que tot el professorat que fa el suport (del mateix cicle, reforç de paral·lel, etcètera...) en un grup, pugui conèixer bé els diferents alumnes i tingui facilitat de coordinació amb tots els altres mestres que hi intervenen?

C.2. Mobilitzar els recursos

Indicadors i preguntes

C.2.2. L'experiència del professorat s'aprofita plenament.

- 1) Es fomenta que el professorat desenvolupi el seu coneixement i les seves habilitats i ho comparteixi a nivell d'equip?
- 2) Es donen oportunitats formals i informals perquè el professorat resolgui preocupacions que té sobre els alumnes, aprofitant les habilitats dels uns i dels altres?
- 3) El professorat es qüestiona les concepcions que uns i altres tenen sobre els orígens de les dificultats de l'alumnat?
- 4) El professorat aprèn de la pràctica i de l'experiència educativa del professorat del seu centre i d'altres centres?

- 5) El professorat del centre d'Educació especial de la zona, si n'hi ha, participa amb el professorat del centre en l'intercanvi d'experiències?

C.2.3. El professorat desenvolupa recursos per donar suport a l'aprenentatge i a la participació.

- 1) El professorat desenvolupa recursos didàctics compartits i readaptables per donar suport a l'aprenentatge?
- 2) El professorat coneix els recursos didàctics disponibles al centre i al Centre de Recursos, i els utilitza a les seves classes?

C.2.5. Els recursos del centre es distribueixen equitativament des de la Comissió d'Atenció a la diversitat per donar suport a la inclusió.

- 1) Hi ha criteris establerts a nivell institucional per a la distribució dels recursos del centre? Tot el professorat els coneix?
- 2) Els recursos específics (que afecten una petita part de l'alumnat) s'utilitzen només quan s'han esgotat els ordinaris (que afecten tot l'alumnat)?
- 3) Els recursos de suport es dediquen a prevenir les barreres a l'aprenentatge i a la participació, i a minimitzar la categorització de l'alumnat?
- 4) El professorat i la Comissió d'Atenció a la diversitat, revisa amb regularitat l'ús dels recursos disponibles, de manera que es puguin utilitzar amb flexibilitat per respondre a les necessitats, en cada moment, de tot l'alumnat?